

Boekbespreking

Rudolf Steiner: Het lichtbaken van 1917

Schets van de driedigheids van de mens

Ontwerp voor de driegeleding van de samenleving

door Rudolf Steiner. Vertaling, inleiding en voetnoten: Wilbert Lamberts. Uitgever Via Libra, Antwerpen. 117 pagina's.

De aanleiding voor deze uitgave was de conferentie Lichtbaken 1917 - 2017 op 24 t/m 26 februari j.l. (die ik bezocht) waarin de meest fundamentele ontdekking van Rudolf Steiner, de driedigheids van de mens en de daaruit voortvloeiende driegeleding van de samenleving, centraal stonden. De betreffende teksten zijn in dit boek voor het eerst in het Nederlands vertaald - wist u dat dit nooit eerder was gebeurd? De eerste, over de driedigheids van de mens, verscheen in 1917 in Steiners Von Seelenrätseln (GA 21) , maar niet centraal, als de inhoudelijk belangrijkste tekst, maar als een aanhangsel, een uitwerking in 14 bladzijden van een passage in het opstel over Franz Brentano , eerder in het boek. De filosoof Brentano onderscheidt in het leven van de ziel niet denken voelen en willen, de gangbare onderscheiding, maar voorstellen, oordelen en liefhebben en haten. Steiner begrijpt ook waarom Brentano dat doet: als groot kenner van het werk van Aristoteles had hij zich in diens geestbegrip zo ingeleefd, dat hij van dit geestbegrip uitging en niet van het gewone bewustzijn, waarin de gangbare onderscheiding geldig is. Zo ontdekt Steiner, mede dankzij Brentano, maar ook omdat hij dit onderwerp al 30 jaar onderzoekt, en vooral omdat de nood van de tijd ertoe dringt, de verankering van de drie zielsactiviteiten in het zenuwzintuigstelsel, in het ritme van de ademhaling en in het gebied van de stofwisseling.

De driegeleding van de samenleving, die volgt uit de driedigheids van de mens, beschreef hij in 2 Memoranda, die hij deed toekomen aan de leidende kringen van Duitsland en Oostenrijk in een wanhopige poging de oorlog te beëindigen. Het zijn teksten die zonder kennis van de omstandigheden niet zijn te begrijpen. Uitgebreide voetnoten wijzen de weg. De Memoranda zijn pas na de dood van Steiner gepubliceerd.

Wij leven in een democratie en de verkiezingen zijn juist achter de rug. Maar waar kunnen we als burgers van dit land echt over beslissen? We stemmen over de personen van de verschillende partijen die in de Tweede Kamer komen. Maar in de programma's komt de wezenlijkste vraag niet voor: of we het er mee eens zijn dat we steeds meer een 'neoliberale technocratie' worden (zie het recente boekje van Joris Luyendijk: Kunnen we praten). En het gangbare mensbeeld dat we ons doorgaans niet bewust zijn maar dat des te sterker doorwerkt tot in onze instituties, zegt dat we breinbaasjes zijn, hiërarchisch gebouwd met een hoofd dat via de motorische zenuwen ons doen en laten bepaalt.

Al in de Middeleeuwen ging het besef van de geest verloren. Sindsdien, en Rudolf Steiner noemt het moment waarop dit is vastgelegd, het concilie van Constantinopel van 869, zijn wij een lichaam en een ziel met enkele geestelijke eigenschappen. Deze tweedeling maakte de weg vrij voor de ontwikkeling van het materialisme in onze tijd. Het heeft denk ik geen zin dit materialisme te bestrijden. Je kunt je kracht en inspiratie beter gebruiken door geestelijk leven, te beginnen bij jezelf, te ontwikkelen en zo het materiële zijn eigen plaats te geven. Antroposofie is daarvoor, zo ver

ik kan zien, de belangrijkste bron van inspiratie en oefening. En centraal in de Antroposofie van Rudolf Steiner staat het drieledige beeld van de mens.

Jaap van Waning, Zutphen, maart 2017